

ODLUČIVANJE U SAVEZU KOMUNISTA

Smisao udruživanja ljudi sastoji se u nastojanjima da zajedničkom akcijom utiču na promene i obogaćivanje društvenog života. Samo kroz organizovanu, plansku i zajedničku akciju u stanju su da spoznaju i objasne svoj položaj u svetu, da ga menjaju i da neprekidno podižu i oplemenjuju životnu egzistenciju u njemu.

U Savez komunista ljudi se takođe udružuju¹ ili slede njegovu politiku da bi uticali na pravce i karakter promena društvenih prilika u kojima ostvaruju lične i zajedničke interese i društvene težnje. Kao politička organizacija idejnih istomišljenika SK ne postoji u našem samoupravnom društvu samo radi toga da bi uočavao pojave i probleme razvoja društva već, pre svega, da bi, saznajući izvore i društvenu suštinu tih problema i pojava, blagovremeno zauzimao jasne idejno-političke stavove i, u zajednici sa ostalim progresivnim snagama društva, delovao na otklanjanju i prevazilaženju svega što ometa doslednu afirmaciju socijalističkih samoupravnih odnosa u bilo kojoj sferi društvenog života.

Upravo u tom kontekstu se i sastoji smisao procesa stalnog organizacionog usavršavanja i idejno-političkog osposobljavanja SK, jer on mora biti sposoban da daje odgovore na pitanja koja društveni život neprekidno i na nov način postavlja, da ukazuje na pravce društvenih akcija i da preko članova, organizacija i foruma mobilise sve društvene snage u ostvarivanju ciljeva i zadataka koje je proklamovao u programu i u tekućoj politici.

Ali, da bi SK to postizao, da bi se nalazio u matici društvenog života, od izvanrednog je značaja činjenica na koji način dolazi do stavova i političkih rešenja koje predlaže ostalim subjektima u društvu i na osnovu kojih pokreće i vodi sopstvene političke akcije. Naime, od značaja je pitanje: ko su odlučujući akteri u donošenju

¹ „Komunisti se udružuju da bi što bolje i vernije spoznali i izrazili težnje, uticaj, kritiku i inicijative širokih društvenih slojeva, da bi spoznali tokove i što bolje sagledali perspektive daljeg društvenog napretka. Oni se organizuju kao politička snaga radi što efikasnije, plodotvornije akcije na praktičnom menjanju, socijalističkom preobražaju društva“.

(Iz rezolucije Devetog kongresa SKJ „Idejne i političke osnove daljeg razvoja SKJ“).

odluka u samom SK, u pokretanju i realizaciji svih njegovih akcija u društvu?

Bez pretenzija na kompleksnost, ovim napisom želi se dati prigodan odgovor na to pitanje.²

1. POJAM I SUŠTINA ODLUČIVANJA U SK

Posmatrano u najopštijem smislu, odlučivanje je oblik subjektivnog ponašanja u procesu saznanja određene biofizičke ili društvene stvarnosti, koje se izražava u traženju istine o određenim pojavama u toj stvarnosti i izboru jedne od alternativa na osnovu koje sledi odluka kao „genetički pojam za svaki subjektivni akt koji rezultira iz odgovarajućeg, po pravilu autoritativnog izražavanja volje o rešenju nekog pitanja i preduzimanju neke akcije”.³

U oblasti društveno-političkog života odlučivanje znači *put* saznavanja političkih procesa u društvu i *metod* delovanja na sadržaj njihovog ispoljavanja, pravce daljeg razvoja i karakter određenih promena u njima. U konačnom obliku odlučivanje je uvek akt svesnog opredelenja političkog subjekta (pojedince ili organizacije), koje se vrši na osnovu poimanja određenih vrednosti i političkih ciljeva koji se žele ostvariti.

Analogno tome, pod odlučivanjem u SK podrazumeva se određen način komuniciranja i artikulacije unutrašnjih odnosa kroz koje se *istražuju, sagledavaju i definišu* problemi i procesi razvoja društvene stvarnosti u kojoj SK deluje s jedne, i *način* njegovog opredeljivanja za preduzimanje određenih idejno-političkih akcija radi ubrzanja i ostvarivanja progresivnih promena u svim sferama te stvarnosti, s druge strane.

Kroz odlučivanje u SK se odvija takav dijalektički proces kroz koji se od svakog njegovog dela *otkrivaju i saznavaju* zakonitosti, objektivne mogućnosti i razvojne tendencije društvenih kretanja, javno definiše sadržaj idejne i političke borbe komunista za socijalističke društvene odnose, za ostvarenje trenutnih i dugoročnih interesa radnih ljudi i njihovih samoupravnih asocijacija i, na osnovu autoritativnog akta volje, svesno ide u društveno-političku akciju za ostvarivanje ciljeva i zadataka do kojih se kroz taj proces dolazi.

Time što sadrži ne samo saznavnu već i delatnu, tj. akcionu komponentu, odlučivanje se u SK ne može shvatiti samo kao način izučavanja i sagledavanja opšteg trenda društvenog razvoja i društvenih odnosa. Naprotiv, ono je i forma sublimacije pojedinačnih saznanja, ciljeva, volje i zahteva i njihovog pretvaranja u jedinstvenu idejnu i političku akciju komunista; u jedinstven tok njihove stalne borbe za bolja i humanija ostvarenja u svakoj oblasti društvenog života, jer — „*reći istinu, zajednički doći do istine, znači*

² O drugoj strani principa demokratskog centralizma, tj. o izvršavanju odluka i odgovornosti u SK daćemo prilog u jednom od narednih brojeva „*Vojnog dela*“.

³ *Mala politička enciklopedija, „Savremena administracija”* — Beograd.

sprovoditi komunističku i revolucionarnu akciju"⁴, isticao je A. Gramši (podvukao SN).

U procesu odlučivanja komunisti neposredno upotpunjuju, naučno definišu i u praksi materijalizuju načelne idejne poglede na svet, na položaj i potrebe radnog čoveka. Otuda se proces odlučivanja i karakter odnosa među komunistima u tom procesu mora uvek posmatrati kao suštinska pretpostavka uspešnog ostvarivanja vodeće idejno-političke uloge SK u našem socijalističkom društvu, jer — kako ističe drug Tito — „od Saveza komunista se i očekuje i zahtijeva da ima jasne i jedinstvene ocjene situacije, da pruža principijelnu platformu za rješavanje problema, da utvrđuje bliže i dugoročnije ciljeve razvoja našeg socijalističkog društva.”⁵

2. ZNAČAJ I SMISAO UČEŠĆA ČLANSTVA U ODLUČIVANJU U SAVEZU KOMUNISTA

Odlučivanje u SK jedan je od najsloženijih procesa, kroz koji traži i saznaje istinu o društvenim problemima i određuje pravce i metode idejno-političkog delovanja na rešavanju tih problema. Složenost odlučivanja sastoji se u činjenici da istina o političkim i ostalim društvenim procesima i tendencijama daljeg razvoja nije unapred i za sve uslove ostvarena. Naprotiv, ta se istina neprekidno otkriva i stvara posredstvom svesne, planske i svrsishodne akcije komunista.

I upravo radi toga, da bi ta istina bila što pre i na što adekvatniji način saznata, da bi bila jasnija i bliža radnim ljudima, neophodan je stalan i stvaralački rad najšireg broja članova u otkrivanju najboljih rešenja za idejno-političku delatnost SK. Jer, samo iz masovnog i svrsishodno organizovanog delovanja ljudi u traženju i stvaranju istine o društvenim procesima rađa se *bogatstvo ideja, kompletnost saznanja, realnost ciljeva, raznovrsnost formi delovanja i odgovornost* u radu.⁶ Iskustva društvenog razvoja uopšte i političke borbe posebno potvrđuju da tamo gde su bile angažovane najmasovnije društvene potencije, gde su široke mase bile ona odlučujuća snaga koja je postavljala, tumačila i realizovala ciljeve revolucionarnih preobražaja ni rezultati nisu izostajali. Upravo na toj činjenici zasniva se marksističko shvatanje o masama kao tvorcu društvene istorije.

Delujući u društvenim odnosima u kojima radni čovek i njegov neposredni i društveni interes sve više postaje osnovna motorna snaga celokupnog socijalističkog razvoja, SK može ostvarivati svoju avangardnu ulogu samo u onoj meri u kojoj se njegovo članstvo is-

⁴ A. Gramši: *Izabrana dela*, „Kultura“ — Beograd, str. 153

⁵ J. B. Tito: *Referent na IX kongresu SKJ, Deveti kongres SKJ* „Kultura“ — Beograd 1969, str. 90

⁶ Samo iz zajedničkog i solidarnog rada na razjašnjavanju, ubeđivanju i uzajamnom vaspitanju rodiće se određena delotvorna akcija”. A. Gramši: *Izabrana dela*, „Kultura“ — Beograd, str. 153)

poljava i neprekidno na delu potvrđuje kao odlučujući kreator i realizator idejno-političke akcije svoje organizacije.

Postavlja se pitanje: zašto?

SK pre svega mora uvek biti sposoban da izučava i razume ko-
rene i suštinu idejnih pojava u samoupravnim i drugim društvenim
odnosima, da neprekidno izgrađuje i usaglašava što jedinstvenije
stavove za političku akciju, da daje adekvatne odgovore na sva pi-
tanja savremenog društvenog života i da se neprekidno javlja kao
faktor naučnih saznanja o zakonitim tokovima samoupravnih dru-
štvenih procesa i kao organizator masovne društvene akcije na us-
meravanju tih procesa u pravcu ostvarenja interesa radnih ljudi.
Uza sve to komunisti u Armiji moraju se posebno boriti za jačanje
borbene gotovosti svojih jedinica i za sve veću „transformaciju unu-
tarnjarmijskih odnosa u duhu humanističkih tekovina našeg samou-
pravnog razvoja”.⁷

Da bi uspešno ostvarivao svoje zadatke, SK u društvu i Armiji
mora da ima i da stalno unapređuje sistem odnosa u sopstvenim
redovima koji će podsticati, apsorbovati i pretvarati u racionalnu
političku akciju sve stvaralačke sposobnosti koje se nalaze kod član-
stva, tj. u samoj bazi, jer način na koji SK u današnjim uslovima
ostvaruje svoju avangardnu ulogu — traži da svaki član bude akti-
vna, samostalna i stvaralačka ličnost; subjekt izgrađivanja i reali-
zovanja politike na svim stepenima i u svim oblastima delovanja.
Naime, SK ne može uspešno da obavlja svoju funkciju u našem
društvu ukoliko se aktivnost članstva ne oseća i ne ispoljava u
svim vidovima delovanja, tj. svuda tamo gde se vodi borba za raz-
voj i jačanje socijalističkih društvenih odnosa.

S druge strane, što neposredniji uticaj baze na razradu idejno-
političke orijentacije i svakodnevne akcije SK stvara realne mogu-
ćnosti da radni ljudi i samoupravne asocijacije redovno i na najne-
posredniji način utiču na usmerenost, sadržinu i oblike delovanja SK
u svim sferama života.⁸ Zapravo preko članstva koje radi i politički
deluje u proizvodnim i drugim ćelijama društva ostvaruje se onaj
nužni spoj SK s praksom, s realnim društvenim životom ljudi i
obezbeđuje povezivanje naučnih saznanja, revolucionarnih ciljeva
i globalne političke strategije SK sa borbom, stvaralaštvom i nepo-
srednim interesima stvaralaca materijalnih i duhovnih dobara u na-
šem društvu.⁹

I, konačno, smisao učešća članstva u odlučivanju sastoji se u
tome što se samo na taj način postiže njegovo svesno, masovno, sa-

⁷ Iz zaključaka sa Prvog zasedanja Konferencije organizacije SKJ u JNA.

⁸ „Stalan i što neposredniji uticaj baze Saveza komunista na razradu idejno-političke orijentacije i tekuće politike i na funkcionisanje svih foruma i organa SK stvara realne mogućnosti da radnička klasa i samoupravne asocijacije radnih ljudi redovno utiču na usmerenost, sadržinu i način rada foruma i organizacija Saveza komunista“. (*Rezolucija „Idejne i političke osnove daljeg razvoja SKJ”, Deveti kongres SKJ*, str. 423).

⁹ „Savez komunista je jedinstvo teorijskog prednjačenja, zasnovanog na marksističkom naučnom saznanju, i samoupravljачke prakse, žiža okupljanja stvaralačkih snaga koje se bore za slobodnu zajednicu udruženih proizvođača” — (*Isto*, str. 411).

mopregorno i odgovorno angažovanje u izvršavanju odluka i politike SK. Jer, ukoliko članstvo oseća da je stvarno subjekt svoje organizacije ne samo time što radi na realizovanju njenih stavova već, pre svega, i time što je u mogućnosti da bude aktivan i slobodan sudionik u njihovom izgrađivanju i definisanju, utoliko će i njegova svest o potrebi doslednog izvršenja određenih zadataka biti veća, a aktivnost u radu plodotvornija, jer je sigurno „da će neka osoba koja sudeluje kod donošenja i izvršavanja odluka što se tiču njenog vlastitog interesa jasnije razumeti odluke i njihove posledice, preuzeti više inicijative i odgovornosti pri sprovođenju odluka u život, iskusiti više zadovoljstva od svoje aktivnosti i uspešnije braniti svoje interese (a interese organizacija kao celine SN) nego kada ne sudeluje”.¹⁰

Dakle, ukoliko bi postojala samo cirkulacija naloga odozgo (što je, inače, neophodno u jednom organizovanom i progresivnom političkom pokretu), a ne i mogućnost izražavanja ideja, mišljenja, predloga i naloga odozgo — manje bi se postiglo da celokupno članstvo stvaralački i odgovorno učestvuje u realizaciji politike. Prema tome, komunisti koji su se dobrovoljno udružili da znanjem i zajedničkom revolucionarnom akcijom utiču na menjanje i unapređivanje društvenih odnosa ne mogu se deliti na one koji odlučuju i izdaju naloge i one čija je jedina dužnost i „pravo” da bespogovorno slušaju volju i izvršavaju naloge „sveznajućih” velikana. Naprotiv, nužno je da svi pripadnici organizacije imaju podjednake organizacione uslove da budu „istovremeno učitelji i đaci” (Lenjin), jer bez toga nema validnog odlučivanja, a još manje ima svesnog, odgovornog i stvaralačkog angažovanja ljudi o ostvarivanju neposrednih zadataka i ciljeva SK.

U tome je smisao i značaj učešća članstva u odlučivanju u SK, a ne u nekakvoj organizacionoj demokratiji koja bi sebi samoj bila cilj i svrha.

3. OSNOVNI FAKTORI KOJI UTIČU NA STEPEN UČEŠĆA ČLANSTVA U ODLUČIVANJU U SK

Odlučivanje u SK odvija se u stalnom dejstvu raznovrsnih faktora od kojih jedni taj proces ubrzavaju i stimulišu, a drugi deluju u suprotnom pravcu. Empirijska iskustva ukazuju da na stepen angažovanja članstva u odlučivanju, tj. u *izgradnji i oživotvorenju* politike SK naročito dejstvo imaju sledeći faktori: nivo idejno-političke svesti članstva o opštim ciljevima i konkretnim zadacima SK i stepen njihove sposobnosti da uočavaju i razumiju suštinu određenih pojava u društvenom životu; obim i karakter informisanosti članstva o problemima koji postoje ne samo u društvenoj sredini u

¹⁰ Honwald L. Parsons: „Socijalizam i demokratija”, u knjizi „Smisao i perspektive socijalizma”, „Praxis”, 1965, str. 83

kojoj se ona nalazi već i u samom SK; organizaciona struktura SK i, najzad, karakter unutrašnjih odnosa i metod rada organizacija i foruma.

Razmotrimo ukratko neke od tih faktora.

1. Poznavanje i usvajanje ciljeva za koje se bori SK na svakoj etapi društvenog razvoja predstavlja značajnu komponentu koja motiviše i pokreće komponente na aktivan i stvaralački rad u svojoj organizaciji i u široj društvenoj sredini.

Na današnjem stepenu razvoja našeg društva SK se u svom svakodnevnom delovanju zalaže za takva društvena ostvarenja u kojima će radni čovek i rezultati njegovog udruženog rada biti odlučujući konstituens celokupnih društvenih odnosa i koji će čitavom daljem društvenom razvoju davati puniji ljudski lik i humanu sadržinu.

Nastojanje SK da u društvenom životu brže dolazi do potpunije realizacije tih principa u stvari opredeljuje i uslovljava i njegovu svakodnevnu borbu protiv svega što vuče nazad, što teži konzerviranju prevaziđenih odnosa u bilo kojoj društvenoj sredini, za uklanjanje svih monopola (uključujući i sopstveni)¹¹ u društvenom životu i za usmeravanje celokupne akcije progresivnih snaga na to da se stalno ostvaruju novi i proširuju postojeći prostori u kojima će samodelatnost udruženih proizvođača, udruženog rada u opšte, biti najneposredniji i glavni činilac progresivnih kretanja u svim oblastima socijalističkog razvoja.

Upravo sve to, kao i osećanje da ličnim znanjem i akcijom mogu doprineti bržem ostvarivanju prihvaćenih ciljeva stimuliše članove Saveza da se u čitavom procesu odlučivanja i izvršavanja odluka postavljaju afirmativno i stvaralački.

Ali idejno opredeljenje za ciljeve pokreta ujedno implicira poznavanje puteva i metoda kretanja na njihovom ostvarivanju na svakoj etapi društvenog razvoja.

Adekvatno saznavanje društvenih procesa i rad na menjanju prevaziđenih odnosa ne obezbeđuje se načelnim idejnim pogledom na svet i život ljudi u njemu, a niti, pak, time što bi se samo usvajali krajnji ciljevi SK kao revolucionarnog pokreta. „Smatrati isticao je A. Gramši — da određeni pogled na svet i na život nosi u samom sebi superiornost i sposobnost predviđanja predstavlja stoga grešku grube uobraženosti i površnosti”.¹² Naime, bez poznavanja zakonitosti i oblika društvenih kretanja i nužnih promena u njima, bez njihovog permanentnog izučavanja i traženja najboljih rešenja za subjektivni uticaj na tok i rezultate društvenog života, odanost opštim ciljevima bila bi gola i religiozna utopija, koja, u najboljem

¹¹ „Komunisti se za svoje ideje, politiku i stavove bore snagom svojih ubeđenja i argumenata, svojim zalaganjem, doslednošću i ličnim primerom, svojim stvaralačkim javnim i neposrednim delovanjem u samoupravnim organizacijama, u društveno-političkim organizacijama, u predstavničkim organima i ostalim demokratskim oblicima društvenog i političkog života“. (*Statut Saveza komunista — opšta načela, Deveti kongres SKJ, „Kultura“* — Beograd 1969, str. 281).

¹² A. Gramši: *Izabrana dela, „Kultura“* — Beograd, str. 223.

slučaju samo može dostići nivo oštre kritike, ali ne i menjanja zaoštalih odnosa u društvenom životu. Jer, „svaka utopija, čak i kada je dala najoštromniju kritiku, nije bila u stanju da metode i sredstva ostvarivanja prikaže u prošlom sistemu, a bez toga ni da se ostvari”.¹³

Sadašnji uslovi društvenog razvoja traže veoma visok stepen ideološko-političkog, ekonomskog i drugog stručnog obrazovanja komunista, koji moraju poznavati ne samo osnovne teorijske postavke naučnog socijalizma već i složene društvene procese koji se u današnjim uslovima odvijaju velikom brzinom i u raznovrsnim protivrečnostima.¹⁴ Sve to praktično znači da bez neprekidnog izučavanja i solidnog poznavanja predmeta o kojem se zauzimaju stavovi i donose konkretne odluke ne može biti ni stvaralačkog učešća u odlučivanju, a samim time ni valjanih odluka, jer ukoliko čovek više poznaje problem o kome se raspravlja, o kojem treba i sam da se svesno opredeli, utoliko ima više izgleda da njegov stav bude prihvaćen kao najbolji put da se određeni društveni problem reši.

Prema tome, da bi komunisti mogao da u svojoj organizaciji i u ostalim društvenim sredinama maksimalno doprinese iznalaženju najprogresivnijih rešenja, mora solidno poznavati sve strane određenih društvenih problema i pojava. To je osnovna pretpostavka ne samo ispravnog odlučivanja već i političkog delovanja komunista na realizaciji odluka. Bez toga komunisti ne mogu prednjačiti u društveno-političkoj akciji bez obzira na činjenicu koliko lično bili vredni i voljni da to postignu.

2. Stepem stvarnog angažovanja članstva u odlučivanju najneposrednije je zavisano i od karaktera, obima i načina informisanja o raznovrsnim problemima društvenog života i aktivnosti SK.

Informisanost najšireg članstva o unutrašnjem životu i društveno-političkom delovanju SK, tj. o procesima koji se unutar samog njega javljaju i rezultatima njegovog uticaja na društvene procese uopšte pretpostavka je aktivnog učešća članstva SK u donošenju i izvršavanju odluka.

Prema principima demokratskog centralizma izloženim u Statutu informisanje u SK mora se tretirati kao sistem veza i odnosa kroz koji permanentno cirkulišu ideje, mišljenja, predlozi i obaveštenja o svim pitanjima i problemima po horizontalnoj i vertikalnoj skali organizacione strukture SK.

Takav sistem odnosa i funkcija informisanja ne može se ostvariti samo time što će se od foruma prema bazi „spuštati” pojedine informacije, akti i bilteni (mada i toga mora biti i više i blagovremnije nego je to sada slučaj u mnogim organizacijama SK), jer je informisanje elemenat akcije i obeležje demokratskih odnosa u SK. U suštini, ono je sama akcija komunista, a ne obaveštenje o njoj, pa se zbog toga i ne može svoditi samo na obaveštavanje članstva o

¹³ Đerđ Lukač: „Intelektualni radnici i pitanje intelektualnog rukovođenja”, u knjizi „Partija proletarijata”, „Sedma sila” — Beograd, str. 155.

¹⁴ „Pogrešno je misliti da je dovoljno usvojiti komunističke lozinke, zaključke komunističke nauke, ne usvajajući sumu znanja čijom se posledicom javio komunizam”. (V. I. Lenjin: Soč. tom XXX i na ruskom, str. 261.)

donetim odlukama i rešenjima u nekom forumu i na podnošenje izveštaja o izvršavanju zadataka od članstva i organizacija. Naime, informisanje je daleko širi spektar odnosa u SK, pa ga je i u praktičnom radu nužno u tom smislu tretirati i ostvarivati.

Bitna pretpostavka za uspešno informisanje članstva jeste javnost rada SK — organizacija, organa i foruma. Ukoliko želimo stvaralačko angažovanje članstva u izgrađivanju i sprovođenju politike, ne bi smelo biti tema i pitanja koja su „tabu“ za „obično“ članstvo tj. takvih pitanja o kojima bi odlučivanje bilo isključivo pravo foruma i „izgrađenijih i zrelijih“ komunista.

Demokratskom suštinom i karakterom organizacionih odnosa komunisti moraju imati mogućnost da o svim pitanjima budu upoznati, da o njima iznose svoja mišljenja i stavove i da se javno i na demokratski način hvataju u koštac sa svim onim što vuče nazad ili ometa naš brži socijalistički razvoj. Jedino je na taj način moguće obezbediti neprekidnost odlučnog uticaja „odozdo prema gore i obratno“ i stvarati neophodne uslove za usaglašavanje različitih mišljenja u donošenju odluka iz kojih će proizilaziti jedinstveno, stvaralačko i odgovorno ponašanje u njihovom sprovođenju na svim nivoima. S tim u vezi, u rezoluciji Devetog kongresa „Idejne i političke osnove daljeg razvoja SKJ“ — ističe se: „Javnost rada svih organa i organizacija Saveza komunista i celovitije, izvorno i pravovremeno informisanje članstva, sastavni je deo savremenog metoda rada i uspešnog ostvarivanja vodeće uloge Saveza komunista, *preduslov su aktivnijeg učestvovanja članstva u izgrađivanju i ostvarivanju politike SKJ*“¹⁵ (podvukao SN).

3. Organizaciona struktura organizacije SK takođe je jedan od važnih faktora koji stalno i najneposrednije uslovljava stepen stvarne participacije članstva u odlučivanju. Iskustva iz dosadašnjeg razvoja ne samo SK već i drugih partija i organizacija to nesumnjivo potvrđuju.

Međuzavisnost organizacionih oblika SK i učešća članstva u izgradnji i sprovođenju politike uslovljena je činjenicom što se preko organizacione strukture spajaju teorija i praksa. Organizaciona struktura i odnosi u njoj su elementi preko kojih se realizuje društvena akcija i funkcija SK. Otuda ta struktura ne bi smela biti jednostrana, kruta i nepromenljiva, jer se ni sama funkcija SK ne ostvaruje istim metodama u različitim vremenskim periodima i društvenim odnosima.¹⁶

Dosadašnji razvoj SKJ, posebno u organizaciji SK u JNA, ukazuje na to da je jednostrana i strogo hijerarhizovana organizaciona

¹⁵ *Deveti kongres SKJ, „Kultura“ — Beograd, str. 415.*

¹⁶ „Za nas organizacija nije samo instrument, nije prost akt, nije prosta tehnika. Mi moramo poći od ideje da je organizacija integralni deo partije u svojoj celini, njene akcije, njene političke borbe, ona je uslov i razvoj i njene akcije i njene političke borbe. Ne mogu se, prema tome, problemi organizacije partije postavljati odvojeno od vizije uslova i zbivanja političke borbe koja se odvija u zemlji u trenutku kada govorimo. Struktura partije mora biti takva da joj se omogući blagovremenija, raznovrsnija i efikasnija politička delatnost“. (*Palmiro Toljati: Fragmenti iz dela, „Komunist“ — Beograd 1965, str. 136.*)

armatura bila značajan faktor, koji je objektivno limitirao mogućnost učešća članstva u izgrađivanju politike Saveza u mnogim domenima i o mnogim pitanjima. To je dolazilo otuda što je struktura organizacije SK bila postavljena tako da se osnovni komunikacioni sistem (postojanjem više organizacionih međustepenica) uglavnom svodio na prenošenje naloga, odluka i direktiva odozgo, a manje na to da se prilikom utvrđivanja politike Saveza primaju, kompleksnije apsorbuju i blagovremeno sintetizuju saznanja i zahtevi koji su poticali iz baze, od najšireg članstva i organizacije.

Nakon sprovedenih organizacionih promena došlo je do uvođenja raznovrsnijih i fleksibilnijih organizacionih formi povezivanja i idejnog života komunista, došlo je i do potpunijeg i sve brojnijeg učešća članstva u izgradnji stavova i donošenju odluka i do veće aktivnosti i odgovornosti u njihovom izvršavanju. Mnoge organizacije SK u JNA koje su reorganizaciju shvatile kao usavršavanja i obogaćivanja organizacionih oblika sve više dobijaju podsticaje od članstva iz baze, čime njihovo reagovanje na negativne pojave postaje mnogo brže i efikasnije.

Kao veoma pogodne forme u razvijanju konstruktivne i slobodne borbe mišljenja, usaglašavanja stavova i donošenja ispravnih zaključaka i odluka jesu razne komisije, savetovanja, simpozijumi, radne i studijske grupe. Ti oblici su „put koji vodi obogaćivanju idejnog i političkog života u Savezu komunista, širem pokretanju svih misaonih, stvaralačkih snaga u njemu i u društvu kao celini, punijem osmišljavanju društvene akcije komunista u samoupravljajčkoj praksi, jačanju idejno-političke i akcione sposobnosti Saveza”.¹⁷

U praktičnom radu nekih organizacija i pojedinih članova foruma SK u našoj armiji još uvek se ne pridaje potreban značaj pomenutim oblicima. Zbog toga ima izvesnih otpora (više praktičnim delovanjem nego javnim suprotstavljanjem) njihovom potpunijem razvijanju u unutrašnjem životu nekih organizacija pa i foruma. Ti otpori se često izražavaju izjavama da novi oblici „nisu opravdali svoje postojanje” ili se izražava bojazan od tzv. organizacione hipertrofije, koja, navodno, dovodi do „rasplinjavanja i akcione neefikasnosti organizacije SK”.

U vezi sa tim primedbama nužno je istaći: prvo, nije ispravno pomenute oblike prikazivati kao neuspele a da se u mnogim organizacijama nisu učinili potrebni naporu da se pronađu sadržaji njihovog rada i da se češće koriste u razmatranju pitanja kojima su se bavile organizacije i forumi. Sem toga najmanje je ispravno te oblike poistovećivati sa neaktivnošću nekolicine članova SK koji su bili određeni u pojedine komisije i koji, zbog nesnalaženja, neaktivnosti i nedovoljne odgovornosti nisu uspeli da se rad komisija ili drugih oblika afirmišu;

drugo, sasvim je sigurno da politička organizacija koja deluje u složenim društvenim odnosima ne može kompleksno ostvariti svoju društvenu funkciju, tj. obezbediti svoju mobilnost i masovnu

¹⁷ Rezolucija „Idejne i političke osnove daljeg razvoja SKJ“, Devetog kongresa SKJ „Kultura” — Beograd, str. 119 i 120.

pokretljivost u reagovanju na određene događaje ako se zatvara u uske organizacione okvire i ako idejno-političku aktivnost komunisti gradi i vezuje samo za osnovnu organizaciju, odnosno forum. Naprotiv, matične organizacije i forumi, koji su nužan oblik organizacionog povezivanja komunista, moraju sve više biti mesta odakle komunisti idu na stvarna polja svoje raznovrsne političke aktivnosti. Bez toga teško da je u današnjim uslovima na drugi način moguće postići puno angažovanje članstva, povećati odgovornost i aktivnost komunista u realizovanju akcija koje se preduzimaju, jer „valjanost organizacionih oblika treba ceniti po efikasnosti političke i mobilizatorske akcije komunista u sredinama gde oni žive i rade.”¹⁸ Uostalom, to i jeste smisao sadašnjeg i daljeg procesa organizacionog usavršavanja SK pa i organizacije SK u JNA.

4. I konačno, na stepen učešća članstva u odlučivanju u SK snažno utiču karakter unutrašnjih odnosa i metod rada organizacija, foruma i organa.

Treba podvući da demokratska atmosfera u unutrašnjim odnosima (poštivanje i uvažavanje mišljenja u diskusiji) mobilize svakog pojedinca, usmerava ga i podstiče u traženju najboljih pravaca i metoda za idejno-političku akciju organizacije. U odnosima koji su prožeti poverenjem, razumevanjem, demokratsčnošću i slobodnom borbom mišljenja u traženju najboljih rešenja, u odnosima gde se ispoljavaju čin i položaj kao „argumenti” o validnosti teze koja se zastupa¹⁹ faktički se u Savezu komunista brišu razlike između nosilaca odlučivanja i izvršilaca odluka, jer su te obe uloge sadržane u istim ličnostima; u njihovim usaglašenim interesima i shvatanjima i u njihovom zajedničkom prihvatanju naloga za određeno ponašanje u svakodnevnoj praksi.

U demokratskim odnosima masa ne može biti umrtvljena, blokirana i pretvorena u puko sredstvo manipulisanja od birokratskih i neformalnih grupa ili pojedinih uskih organa. Posebno revolucionarnoj organizaciji koja deluje u samoupravnim društvenim odnosima tako nešto najmanje je spojivo sa suštinom njene funkcije, jer upravo u njoj reč i volja baze moraju da se najneposrednije odražavaju da ona odlučujuće utiče na društvene odnose i da time stvara prostore i uslove svakom pojedincu i svakoj užoj asocijaciji da se izrazi i da se, u procesu odlučivanja, slobodno opredeli za najbolju alternativu.

Otuđa je u organizaciji koja se zasniva na principima demokratskog centralizma i čiji su članovi svesno opredeljeni, idejno motivisani i politički zainteresovani borci nemoguće zamisliti takve članove koji slepo prihvataju rešenja koja drugi pronalaze²⁰ i koji, kao obična skupina, na sastancima služe ritualu formalnog izglasa-

¹⁸ Iz Zaključaka Prvog zasedanja Konferencije organizacije SK u JNA.

¹⁹ „Argumenti su merilo valjanosti ideja, stavova i mišljenja, a ne položaj i funkcija njihovih nosilaca“. (Iz zaključaka Prvog zasedanja Konferencije organizacije SK u JNA).

²⁰ „Onaj ko prima stvari u poverenju prema autoritetima taj u stvari ništa drugo i ne radi sem što veruje“. (Tomas Hobz: *Levijatan* — „Kultura“ — Beograd, 1961. god.)

vanja odluka i rešenja donetih unapred i u zatvorenom krugu. Naime, ukoliko postoje neophodni organizacioni uslovi, svako isključenje bilo kog člana iz procesa izgradnje stavova i konkretne politike organizacije u stvari znači neizvršenje osnovne organizacione uloge, dužnosti i prava, jer pasivan odnos u procesu donošenja odluka najčešće znači podsvesno neprihvatanje, frustraciju i demobilizaciju u izvršavanju zadataka.

Prema tome, smisao demokratizacije odnosa u SK i u tom kontekstu nastojanja da se proces odlučivanja proširi na najšire članstvo ima suštinski smisao u potrebi da se komunisti uvek ispoljavaju i potvrđuju na delu kao politička snaga koja reči i delom uspešno vodi borbu za nova i naprednija rešenja u svim sredinama naše socijalističke zajednice. „Mi ne nepreuređujemo odnose unutar SK zbog samih sebe, već da bi se komunisti što bolje organizovali i osposobljavali za javno djelovanje u masama, za jačanje svog utjecaja na sva društvena kretanja, za ostvarivanje vodeće idejno-političke uloge SK na djelu, svuda gdje se raspravlja i odlučuje o društvenim pitanjima”.²¹ (podvukao SN)

Samo u tom smislu je ispravno i neophodno insistirati na demokratizaciji odnosa u odlučivanju u SK, jer suština demokratizma u revolucionarnoj organizaciji koja se ne miri sa zadržavanjem prevaziđenog stanja u društvenim odnosima i koja deluje u pravcu pobeđe progresivnih sadržaja u svim sferama međuljudskih odnosa ne može se u praksi posmatrati i primenjivati odvojeno od obaveze doslednog izvršavanja stavova i odluka organizacije. Naime, po principima stvarno demokratskog centralizma pravo odlučivanja ne može se odvojiti od obaveze izvršavanja odluka jer kako je to još Marks zapisao u Statutu Prve internacionale — „Nema prava bez dužnosti, niti dužnosti bez prava”.

Potpukovnik,
Simo NENEZIC

²¹ J. B. Tito: Referat na Devetom kongresu SKJ, u knjizi IX kongres SKJ — „Kultura” — Beograd 1969, str. 96—97.